

Itsenäisyyspäivänä mennään Jääkärimarssin tahdissa

6.12.2024

Keväällä 2024 valittu Suomen tasavallan presidentti Alexander Stubb on tänä vuonna ensimmäistä kertaa isäntänä Presidentinlinnan itsenäisyyspäivän vastaanotolla puolisonsa Suzanne Innes-Stubbin kanssa.

Kättelyn alkaessa ensimmäinen linnassa esitettävä musiikkikappale on ollut Suomen jääkäreiden marssi eli lyhyemmin Jääkärimarssi, jonka sävelsi Jean Sibelius. Marssin sanat kirjoitti sanoituskilpailun voittanut Saksan jääkäri eli sittemmin jääkärieverstiksi ylennyt Heikki Nurmio.

Jääkärimarssin tahdissa

Tänäkin itsenäisyyspäivänä Jääkärimarssi muistuttaa meitä jääkäriliikkeestä ja sotiemme veteraaneista. Jääkäriliike perustettiin Helsingissä 20. marraskuuta 1914, kun Venäjästä irti halunneet suomalaiset alkoivat luoda omaa armeijaansa. Keskeiset aselajit sisältänyt jääkäreiden sotilaskoulutus alkoi Saksan Lager Lockstedtissa 25.2.1915. Tulikasteensa jääkärit saivat Latviassa (1916-1917) taistellessaan Saksan armeijassa kotimaatansa eli Venäjää vastaan Ensimmäisessä maailmansodassa. Se oli todellista sen ajan työssä oppimista.

Osin Venäjän vallankumouksen myötä Suomi itsenäistyi 6.12.1917. Suomessa oli kuitenkin epävakaat olot omistavan luokan ja työväestön välillä. Muun muassa elintarvikepula oli vakava asia.

Vieraan vallan sotaväki itsenäisen Suomen haasteena 1917-1918

Suomi oli itsenäinen kansakunta, mutta maassa oli paljon entisen emämaan eli Venäjän sotaväkeä. Venäjän tsaarin armeijan kenraaliluutnantti Gustaf Mannerheim palasi kotimaahansa Suomeen armeijan ylipäälliköksi. Venäläisten varuskuntien aseistariisunta alkoi tammikuussa 1918 sekä Sortavalassa että Etelä-Pohjanmaalla.

Jääkärit vannoivat sotilasvalan Liepajassa Pyhän Kolminaisuuden kirkossa 13.2.21918. Jääkärilippu vihittiin samalla kertaa. Tuota kirkkoa entisöivät aikanaan SeAMKin konservaattoriopiskelijat yliopettaja Matti Laineen johdolla.

Jääkärilippu (pienoislippu). Jääkärilippu seuraa Suomen lippua Puolustusvoimain 6.12. ja 4.6. paraateissa (kuva: Risto Lauhanen).

Jääkäreiden pääjoukko saapui 25.2.1918 Vaasaan, jossa armeijan ylipäällikkö Gustaf Mannerheim otti paraatin vastaan. Mannerheim teki jääkäreistä valkoisten eli Suomen hallituksen joukkojen johtajia ja

kouluttajia vuoden 1918 sodassa. Vuoden 1918 sodan jälkeen jääkärit toimivat 1920-luvulla Puolustusvoimien kehittäjinä ja mm. ohjesääntöjen laatijoina. Osalle tuli kuitenkin haasteita, kun töitä ei riittänyt Puolustusvoimissa kaikille.

Jääkärikenraaliluutnantti K.L. Oesch Suomen pelastajana

Viime sodissa 1939-1945 jääkärit olivat armeijan johtotehtävissä mm. armeijakunnan, divisioonan, rykmentin tai pataljoonan komentajina. Esimerkkinä jääkärikenraaliluutnantti Karl Lennart Oesch johti kokonaisuutta, johon mm. Tali-Ihantalan torjuntataistelut kuuluivat kesä-heinäkuussa 1944. Suomi selvisi Neuvostoliiton suurhyökkäyksessä ja säilytti itsenäisyytensä. Toki sodan painopiste siirtyi vähitellen kohti Berliiniä.

Lapin sodassa jääkärikenraaliluutnantti ja Mannerheim-ristin ritari Hjalmar Siilasvuo johti saksalaisten maastakarkoitusta. Saksalaisten aseveljien maasta-ajotehtävän arvioidaan olleen tietyllä tavalla haastava Saksassa sotilaskoulutuksen saaneille jääkäreille, kun Neuvostoliiton paine saksalaisten maastoajolle oli uhkaavan kova.

Hjalmar Siilasvuo kunnostautui aiemmin mm. Talvisodassa Suomussalmen ja Kuhmon taistelujen johtajana. Raatteentien taistelu tunnetaan maailmanlaajuisesti yhtenä Talvisodan ihmeenä.

Yhteiskuntavaikuttajia

Sotien jälkeen jääkärit olivat merkittäviä yhteiskuntavaikuttajia. Muun muassa Huittisissa syntynyt jääkärikapteeni Lauri Leppänen oli professori, joka veisti mm. Vaasan jääkäripatsaan (1958) sekä Seinäjoen Mannerheim-patsaan. Seinäjoen patsaan pystyttämisestä tulee muuten tasan 70 vuotta 4.6.2025.

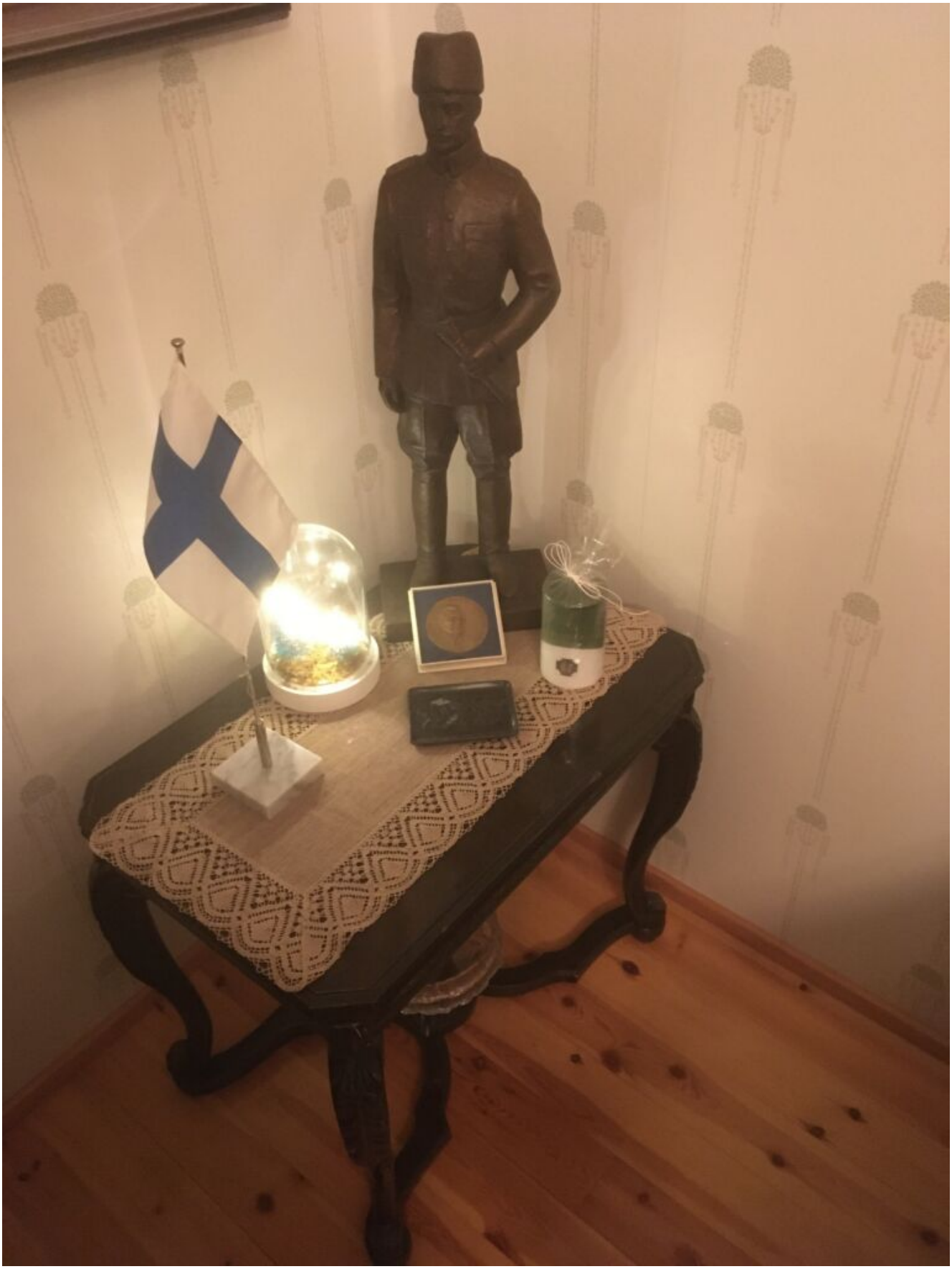

Itsenäisyyspäivän tuokiokuva. Suomen Marsalkka Mannerheimin Seinäjoen näköispatsasta muistuttava pronssiversio (professori Lauri Leppänen, valettu Lauri Leppäsen asianomistajien luvalla, om. Risto Lauhanen). (Kuva: Risto Lauhanen).

Viimeinen jääkäri Puolustusvoiman komentajana oli kenraali ja Mannerheim-ristin ritari, Kaarlo A. Heiskanen

vuosina 1953 – 1959. Viimeinen jääkäri työelämässä oli jääkärikenraali ja Mannerheim-ristin ritari, Armas-Eino Martola YK-tehtävissä Kyproksen rauhanturvajoukoissa vuoteen 1969 saakka.

Viimeinen jääkäri eli jääkärikenraali Väinö Valve haudattiin Helsingissä maaliskuussa 1995 lähes 100-vuotiaana. Messukylän patterinpäälliköstä, Väino Valvesta tuli aikanaan mm. Merivoimien komentaja, rannikkopuolustuksen kehittäjä sekä puolustusministeri.

Pääsin seuraamaan Väinö Valven viimeistä matkaa Helsingin suurkirkon portaiden lähellä. Tästä hetkestä tulee maaliskuussa kuluneeksi 30 vuotta, kun metsänhoitajakurssin lounaan jälkeen valtakunnallisella Metsäviikolla kävelimme Finlandia-talolta kohti Katajanokan seminaaripaikkaa.

Ritarit tulivat linnaan

Jääkärimarssin tahdissa Presidentinlinnaan saapuivat yhdessä vaiheessa ensimmäisinä myös Mannerheim-ristin ritarit. Tunnetuin heistä oli jalkaväenkenraali ja Mannerheim-ristin ritari Adolf Ehrnrooth. Viimeinen heistä oli kapteeni Tuomas Gerdt, joka ei vaimonsa sairastelun takia päässyt SeAMKiin Tuomarniemelle ritariveljensä Onni Mantereen muistolaatan paljastustilaisuuteen.

Tuomarniemen ritari

Mannerheim-ristin ritarit ovat siis osa SeAMKin ja Tuomarniemen historiaa. Mannerheim-ristin ritari nro 13, Onni Mantereen muistolaatan ja –taulujen paljastamisen juhlahetki oli Ähtärin Tuomarniemellä 3.12.2010. Eversti Antero Maunula luovutti muistolaatan Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. Silloinen SeAMKin johtava rehtori Tapio Varmola otti laatan vastaan.

Ritari Onni Mantereen muistolaatta on tällä hetkellä Tuomarniemen Vellikellotalon kahvihuoneessa, kun Sedun uutta kampusta rakennetaan (kuva: Risto Lauhanen).

Metsäteknikko Onni Mantere (1911-1970) toimi Tuomarniemellä opettajana ja työnjohtajana vuosina 1937-1970. Ylipäällikkö Mannerheim myönsi 16.9.1941 Onni Mantereelle Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin Mantereen ansioista Kiteen Koivikkomäen taistelussa. Mantere oli ensimmäinen korpraali, joka sai Mannerheim-ristin.

Tuomarniemen muistomerkki on paitsi kunnianosoitus Onni Mantereelle, myös muistutus nykynuorisolle siitä, että ilman sotiemme invalideja ja veteraaneja emme olisi vapaassa maassa tänään, tässä ja nyt.

Aikanaan ylipäällikkö Mannerheim halusi kunniamerkin, joka voitiin myöntää samanlaisena niin kenraalille kuin sotamiehellekin. Mannerheim-ristin saaja nimitettiin kunniamerkin kantajaksi ja Mannerheim-ristin ritariksi erinomaisen urheuden, taistellen saavutettujen tulosten tai erikoisen ansiokkaasti johdettujen sotatoimien takia. Mannerheim-ristin kantaja sai lisäksi silloisen 50 000 markan arvoisen kunniapalkinnon.

Edesmennyt jalkaväenkenraali ja Mannerheim-ristin ritari, Adolf Ehrnrooth arvioi, että sotien aikaan eri tehtävissä toimineista noin 600 000 miehestä 191 sai Mannerheim-ristin. Viime sotiemme ylipäällikkö, Suomen marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim sekä jalkaväenkenraali ja jääkäriupseeri Axel Erik Heinrichs saivat 1. luokan Mannerheim-ristin.

Linnan juhlat 2024

Tänä vuonna presidenttipari järjesti sotaveteraanien toivomuksesta Itsenäisyyspäivän veteraanijuhlan erikseen. Mutta toivottavasti tulevissa linnanjuhlissa myös jääkärit, ritarit ja sotaveteraanit huomioidaan esimerkiksi Jääkärimarssin kautta. Nykyäänhän linnanjuhlissa median huomio tahtoo paljolti olla julkkiksissa, juhlapuvuissa, kampauksissa, meikeissä ja pukusuunnittelijoissa.

Joka tapauksessa Puolustusvoimain valtakunnallisessa itsenäisyyspäivän paraatissa Jääkärimarssi kuullaan.

Risto Lauhanen
Mannerheim-ristin ritari Onni Mantereen muistomerkkitoimikunnan sihteeri
Suomen Marsalkka Mannerheimin perinneseuran jäsen
Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen jäsen
Reservin kapteeni ja sotahistorian harrastajatutkija

Kirjoittaja työskentelee SeAMKissa erityisasiantuntijana.

Lähteet

Hoppu, T. (2017). Pohjanmaan lakeuksilta Hämeen sydänmaille -Kristiinan pataljoona vapaussodassa 1918. Vapaussodan ja Itsenäisyyden E-P:n perinneyhdistys ry. KTMP Group, Mustasaari.

Jääkäriliitto r.y. (1975). Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975. Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XIV. Vaasa Oy:n kirjapaino.

Lauerma, M. (1966). Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27. Vaiheet ja vaikutus. WSOY.

Lauhanen R. (2020). Mannerheim-ristin ritarien muisto myös SeAMKin historiaa. @SeAMK-verkkolehti. https://lehti.app-staging.seamk.hion.dev/muut-artikkelit/mannerheim-ristin-ritarien-muisto-myos-seamkin-historiaa/